

Digitalisering inom sva och sfi på vuxenutbildningen

Digitalisering inom sva och sfi på vuxenutbildningen

Det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten.

Detta enligt regeringens nationella digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Men trots denna strategi ser förutsättningarna för vuxenutbildningen att arbeta med elevernas digitala kompetens mycket olika ut. Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) har gjort en enkätundersökning om hur anställda inom sva och sfi inom vuxenutbildningen arbetar med digitalisering. Undersökningen tyder på att likvärdigheten brister och att förutsättningarna haltar.

Vi lärare skulle behöva enormt ökade resurser, både i form av stödpersonal och lånedatorer för eleverna, för att ha en rimlig chans att tillhandahålla de möjligheter att utveckla sin digitala kompetens som eleverna har rätt till - på tidsbegränsade kurser är det i princip omöjligt att erbjuda individanpassat stöd gällande digitala arbetsformer och hjälpmedel inom ordinarie undervisningstid. (sfi)

För en tid sedan kontaktades NC av en lärare som undervisade i svenska som andraspråk på grundläggande kurser på komvux. Läraren skulle alltså bedöma elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att göra muntliga presentationer vid kursens slut. Vissa av eleverna saknade såväl digital kompetens som de digitala verktyg som behövdes för att utveckla dessa förmågor. På skolan där läraren arbetade saknades dessutom tid och förutsättningar för att ge den undervisning som eleverna behövde. Inga datorer eller surfplattor var tillgängliga och med stora och väldigt heterogena elevgrupper samt hög arbetsbelastning fanns små möjligheter att skapa den undervisning som skulle behövas för att eleverna skulle kunna göra presentationerna, än mindre utveckla sin digitala kompetens. Att likvärdigheten inom vuxenutbildningen många gånger haltar är i sig ingen nyhet men i och med regeringens digitaliseringsstrategi för skolväsendet, skrivningar i läro- och kursplaner kring digital kompetens samt det allt mer digitaliserade samhället finns det goda skäl för NC att undersöka hur digitalisering hanteras inom vuxenutbildningen. Därför valde vi att gå ut med en enkät riktad till lärare inom sfi samt svenska som andraspråk på grundläggande och gymnasiala kurser. De svar som NC fått visar tydligt att förutsättningar varierar stort vilket gör att arbetet med digitalisering ser mycket olika ut. Innan enkätresultaten presenteras och problematiseras kommer dock en kortare bakgrund kring digital kompetens.¹

Bakgrund

I oktober 2017 antog regeringen en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Strategins mål är att alla elever ska få den digitala kompetens de behöver som samhällsmedborgare och i arbetslivet. Den nationella digitaliseringsstrategin innehåller tre

¹ För en fördjupad teoretisk bakgrund, ta del av Daniela Darkmans teoretiska bakgrund och fördjupande text Vad innebär digitalisering inom sfi?

fokusområden som ska leda till att det övergripande målet för strategin uppnås. Varje fokusområde har också flera delmål. De tre fokusområdena är: 1) digital kompetens för alla i skolväsendet, 2) likvärdig tillgång och användning av digitala verktyg och resurser, samt 3) forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter. Skolverket har gjort en uppföljande rapport, *Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning* (2019), av digitaliseringsstrategin². I rapporten betonar Skolverket vikten av att rektorer och skolledare (2019), av utvecklar ett strategiskt ledarskap kring digitalisering samt att lärare upplever ett behov att utveckla sin egen digitala kompetens och att tillgång till teknisk och pedagogisk support varierar i olika skolor och skolformer.

Vad är digital kompetens?

I läroplanen för vuxenutbildningen står sedan 2017 följande att läsa om digitalisering:

I ett allt mer digitaliserat samhälle ska vuxenutbildningen också bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens. Utbildningen ska bidra till att alla elever utvecklar förståelse av hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt för att kunna värdera information. Genom dessa kunskaper och förhållningssätt kopplade till digital kompetens, entreprenörskap och innovationstänkande utvecklar eleverna förmågor som är viktiga i såväl arbets- och samhällslivet som vid vidare studier. (Skolverket, 2017b)

I och med läroplanens skrivningar med “ska” är det alltså inte en fråga om *ifall* man ska arbeta med digitalisering inom vuxenutbildning. Däremot behöver man ta ställning till *hur* man inom verksamheten och undervisningen ska jobba med digitalisering. Eftersom fokus ligger på att elevernas digitala kompetens ska utvecklas behöver vi titta närmare på vad digital kompetens kan innebära. I Skolverkets kommentarmaterial *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen* (2017) lyfter man fram fyra aspekter av digital kompetens:

Det handlar om att utveckla förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Det handlar också om att utveckla förmåga att använda och förstå digitala system och tjänster, att förhålla sig till medier och information på ett kritiskt och ansvarsfullt sätt samt att lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt med användning av digital teknik.

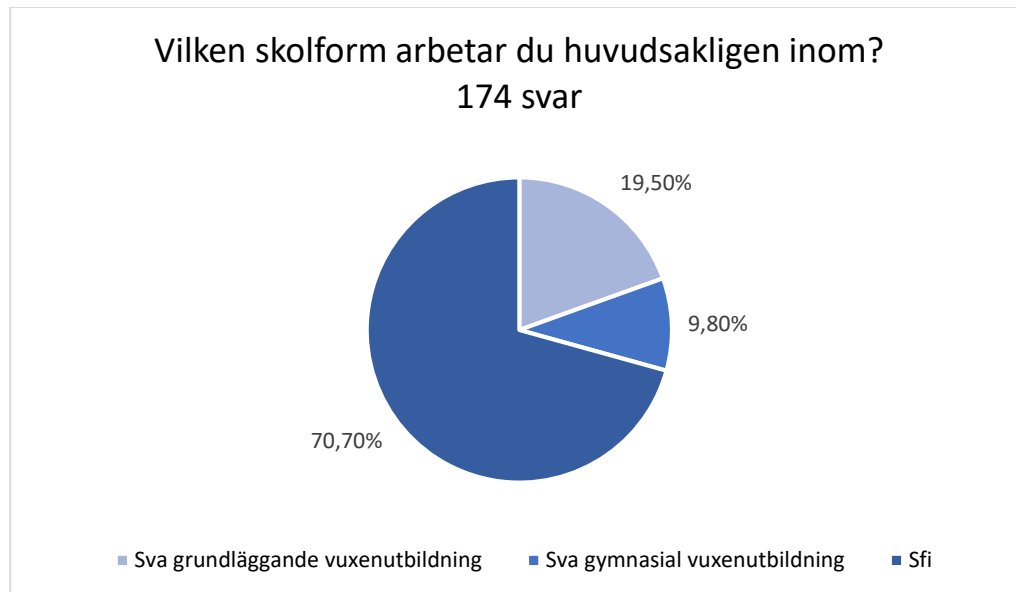
Enkätresultat

Enkäten bestod av tio frågor och lades ut på NC:s grupper och kanaler i sociala media och riktades till lärare inom sva och sfi på vuxenutbildningen. Totalt inkom 174 svar varav majoriteten av de som svarade 70,7% arbetar inom sfi. 19,5% arbetar inom grundläggande vuxenutbildning och 9,8% inom gymnasial vuxenutbildning.

Förutom sju flervals- och skattningsfrågor fanns också tre frågor med frisvar. Dessa gav möjlighet att lyfta fram de förutsättningar skolan har för att erbjuda eleverna en undervisning som utvecklar elevernas digitala kompetens, att beskriva kortfattat hur man arbetar med

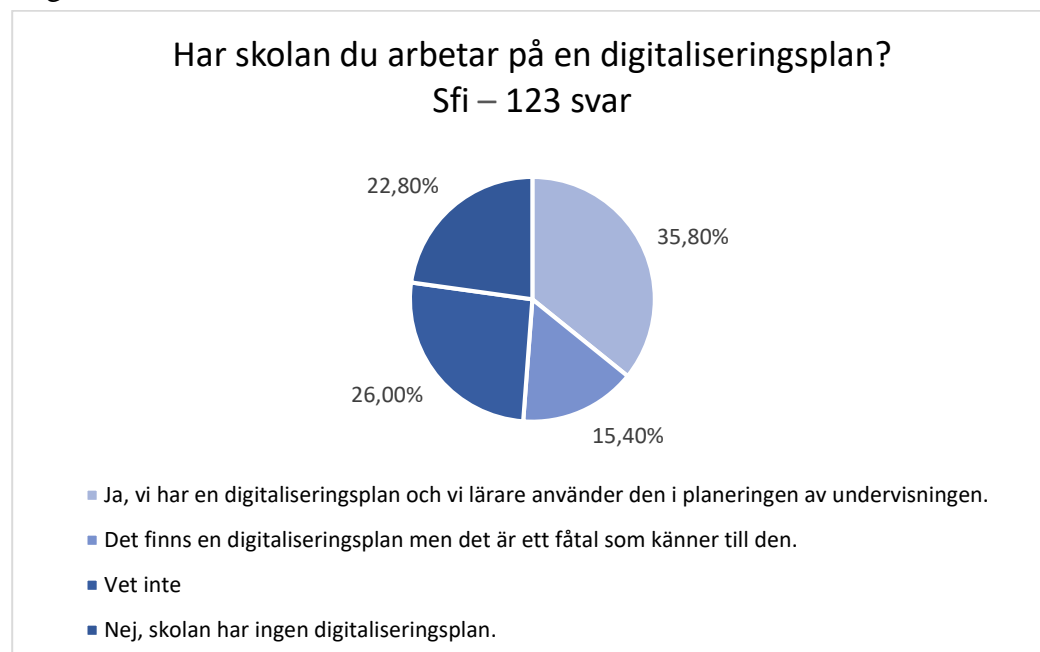
² Rapporten bygger på en enkätundersökning riktad till elever, lärare, förskolepersonal, rektorer och förskolechefer som Skolverket genomförde under våren 2018.

digitala verktyg och IKT i undervisningen samt lämna övriga synpunkter eller kommentarer angående digitalisering inom vuxenutbildningen.

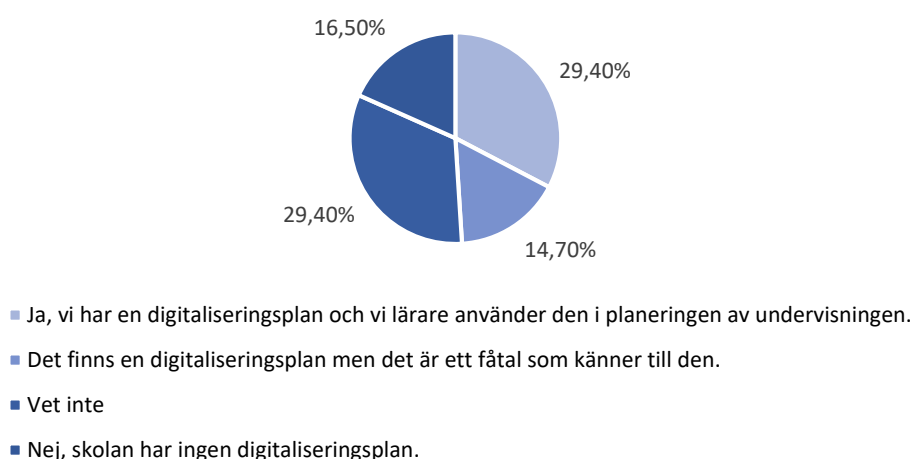

Digitaliseringsplan

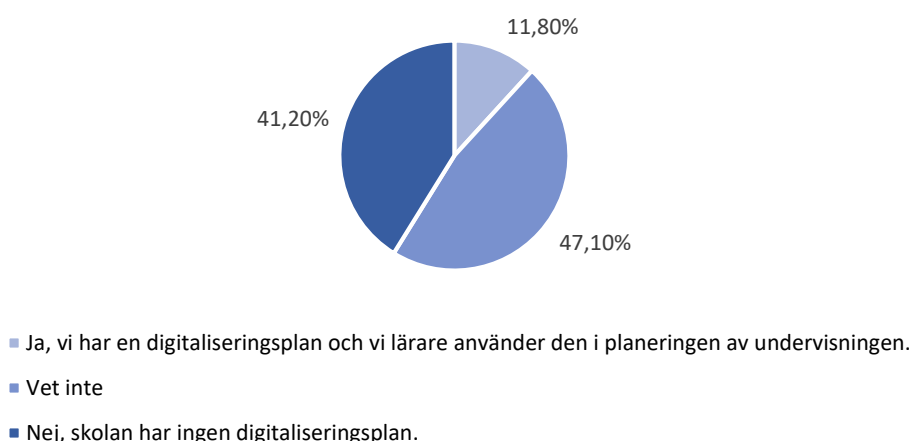
I regeringens digitaliseringsstrategi finns det ett delmål om att rektorer och skolledare ska ha förmåga att strategiskt leda digitalt utvecklingsarbete i sina verksamheter. Det har lett till att många skolor eller skolområden tagit fram digitaliseringsplaner, IT-strategier eller liknande. För att undersöka hur vanligt detta är där de som svarat arbetar var det också enkätens första fråga.

Har skolan du arbetar på en digitaliseringsplan? Sva, grundläggande vuxenutbildning – 34 svar

Har skolan du arbetar på en digitaliseringsplan? Sva, gymnasial vuxenutbildning – 17 svar

Av de svar som kommit in framgår det att en relativt liten andel svaranden arbetar på en skola där digitaliseringsplanen är väl känd och används i planeringen av undervisningen (35,8% som högst inom sfi). Detta gäller en ännu mindre andel av de som arbetar på sva på gymnasiala kurser (11,8%). I Skolverkets rapport *Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning* (2019) framkommer att cirka 45 procent av rektorerna inom komvux inte hade någon digitaliseringsplan. Av de som hade en plan var det en relativt stor andel av rektorerna – ungefär var tionde, och i vissa fall upp till var fjärde - som inte visste vad planen innehöll. Det var även ungefär var tionde rektor som inte visste hur ofta den följs upp. Avsaknaden av eller ingen kännedom om eventuell digitaliseringsplan märks också i de frisvar och kommentarer som NC fått in.

Förutsättningarna är mycket dåliga. När eleverna helt eller delvis saknar datorvana finns inget stöd i form av introduktionskurser i grundläggande hantering av mus och tangentbord etc. Samtidigt sitter där elever med bredare och djupare digital kompetens än skolans personal. Som lärare är det omöjligt att tillgodose samtliga elevers behov när den digitala kompetensen inom gruppen skiljer sig så avsevärt åt.

(sfi)

Några svarande lyfter dock fram att de har goda förutsättningar för att arbeta med digitalisering.

Digitalisering är en del av kompetensutbildningen och vi har en digital grupp som arbetar mer aktivt med digitaliseringsplanen. Vi har en ledning som vill utveckla verksamheten. (sfi)

Utvecklas hela tiden: uppdaterar planen, uppdaterar vad vi lärare behöver kunna samt vilka hjälpmedel vi behöver mer än dator som vi främst har just nu. Men flera av oss har också platta och/eller telefon. Vi har rena lektioner och som en invävd del i undervisningen överlag (via sina egna mobiler, platta (finns att tillgå till klassen) och / eller datorer). (sfi)

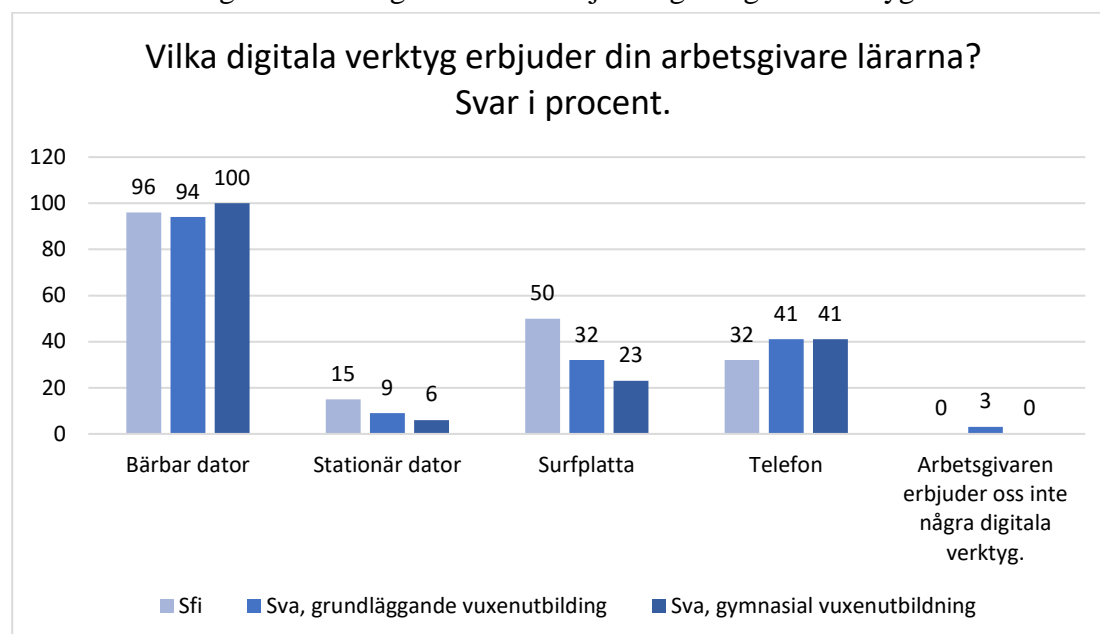
Det framstår som tydligt utifrån svaren NC fått in att förutsättningarna och målsättning eller plan för att arbeta med digitalisering inom vuxenutbildningen är mycket olika. I Skolverkets kommentarmaterial *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen* (2017a) menar man att användandet av digitala resurser i undervisningen måste organiseras och genomföras medvetet så att den verkligen stödjer elevernas lärande eftersom:

Ett mer oplanerat användande av digitala verktyg och medier utan tydligt syfte och mål riskerar att försämra lärandet.

Om verksamheten och dess ledning saknar riktning och styrning i hur man ska jobba med att utveckla elevernas digitala kompetens ökar risken att sådant arbete inte prioriteras. Mest troligt hamnar det på den enskilde lärarens axlar.

Digitala verktyg och IT-stöd till lärarna

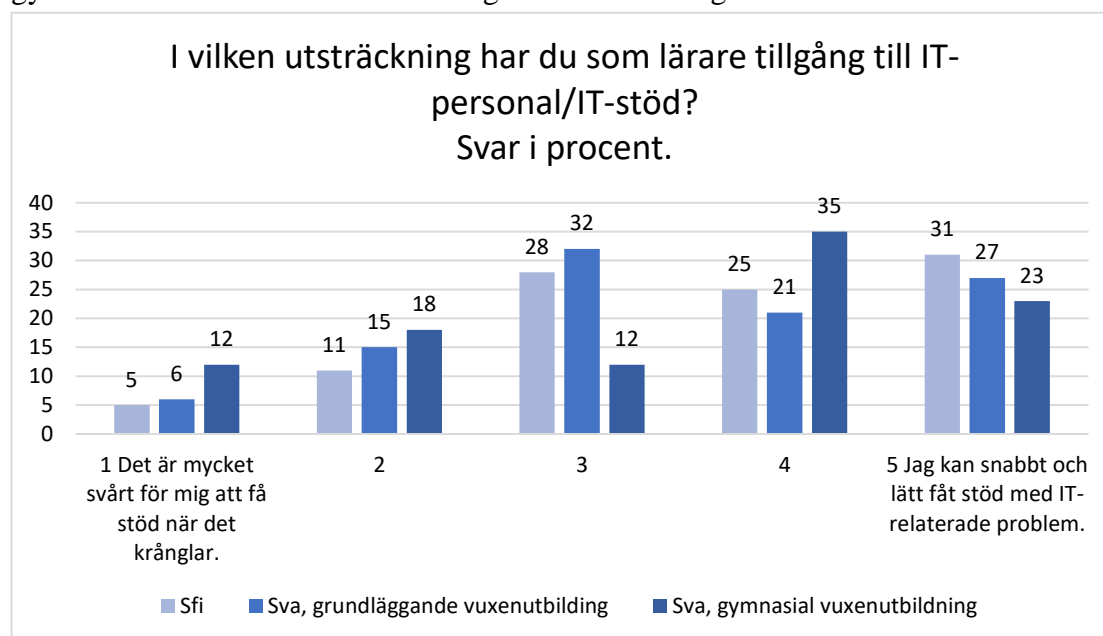
För att en verksamhet och dess personal ska kunna arbeta systematiskt med digitalisering behövs också förutsättningar kring IT-stöd och maskinpark. Därför ställde NC frågan kring vilka digitala verktyg som lärare inom sfi och sva får tillgång till. Mellan 94–100% av de svarande säger att arbetsgivaren tillhandahåller en laptop till lärarna och endast en av totalt 174 svarande angav att arbetsgivaren inte erbjöd något digitalt verktyg till lärarna.

Delmål två i regeringens digitaliseringsstrategi är att det ska finnas likvärdig tillgång och användning av digitala verktyg och resurser och därför frågade vi även i vilken utsträckning som lärare har tillgång till IT-personal eller IT-stöd.

Vi har numera goda förutsättningar. Vi har tillgång till tekniken, Lärarna erbjuds regelbundna workshops som anordnas av IKT-förstelärarna, lättillgängliga IKT-förstelärare som gärna visar och stöttar i den teknik som är aktuell för respektive arbetslag/lärare, delar av årets utvecklingsarbete ägnas också åt att utveckla lärarnas digitala kompetens, alltså sådan digital kompetens som är för elevernas skull. (sfi)

NC undersökte också lärarnas tillgång till IT-stöd och av svaren framkommer att många lärare upplever att de snabbt och lätt kan få stöd med IT-relaterade problem. Endast cirka 5% av de som arbetar inom sfi uppger att det kan vara svårt att få stöd när tekniken krånglar. Procentuellt sett är det stor skillnad mellan möjligheten till IT-stöd om man jämför sfi och grundläggande med gymnasiala kurser men då det endast är 17 svar från lärare inom sva på gymnasial nivå är det svårt att dra några slutsatser kring det.

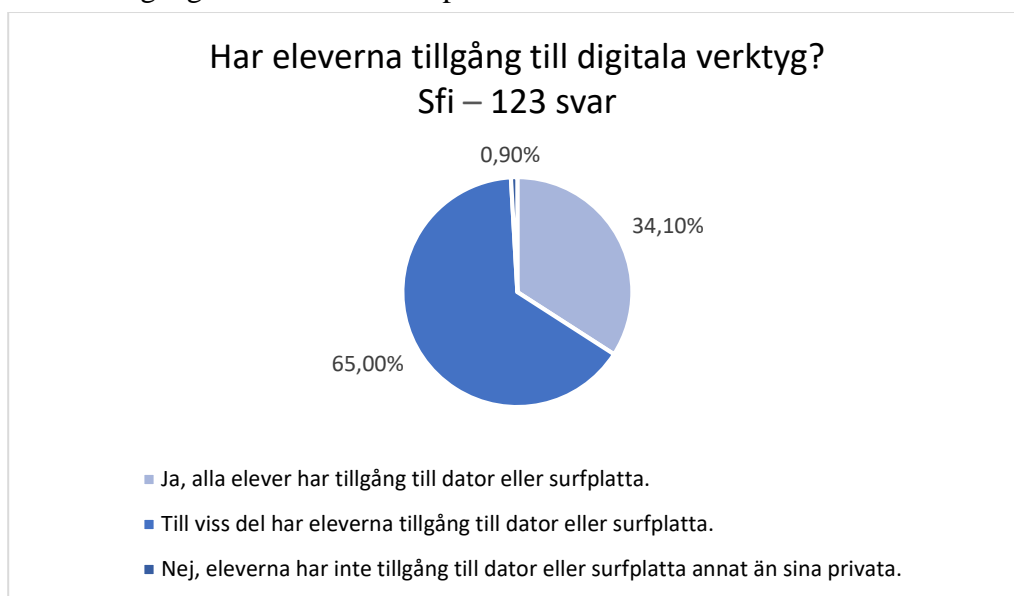
I Skolverkets undersökning *Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning* (2019) framkommer att omkring fyra av tio lärare upplever att digital teknik och digitala verktyg som krånglar begränsar användningen av verktygen minst en gång i veckan. Det varierar också i vilken utsträckning det finns tillgång till teknisk och pedagogisk support i olika skolformer. Till exempel har ungefär hälften av förskolorna, grundskolorna, grundsärskolorna och gymnasiesärskolorna tillgång till teknisk it-support omgående eller samma dag medan andelen är något högre i den kommunala vuxenutbildningen. Många av de lärare som svarat i NC:s enkät uppger alltså att de har verktyg och IT-stöd men hur ser resurserna och förutsättningarna ut för eleverna?

Digitala verktyg och IT-stöd till eleverna

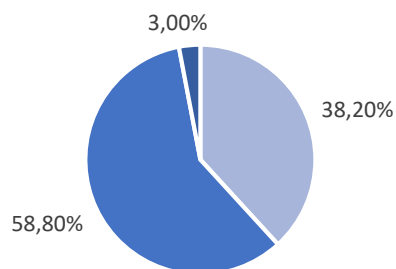
I regeringens digitaliseringsstrategi handlar fokusområde två om att barn, elever och personal ska ha god och likvärdig tillgång till digitala verktyg och resurser i syfte att förbättra utbildningen och effektivisera verksamheten. Fokusområdet är indelat i fyra delmål:

- Barn, elever och personal som arbetar med barn och elever ska ha tillgång till digitala verktyg utifrån sina behov och förutsättningar.
- Det ska finnas ändamålsenlig infrastruktur samt teknisk och pedagogisk support i verksamheten
- De digitala lärresurser som används i undervisningen ska vara ändamålsenliga och medföra att teknikens möjligheter kan utnyttjas effektivt.
- Digitaliseringen ska användas för att underlätta personalens arbetssituation i fråga om undervisning och administration.

I Skolverkets rapport *Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning* (2019) framkommer att det i kommunal vuxenutbildning går i genomsnitt knappt fyra elever per dator. Det verkar stämma rätt väl överens med de svar NC fått in där 34,1% av eleverna på sfi och 38,2% på grundläggande sva har tillgång till dator eller surfplatta. Inom gymnasiala kurser är motsvarande siffra avsevärt lägre (17,6%) men 82,4% har *till viss del* tillgång till dator eller surfplatta.

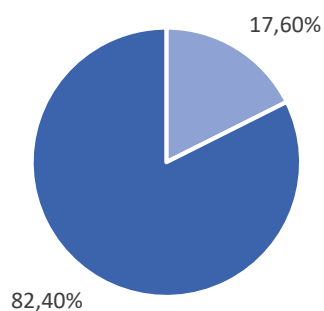

Har skolan du arbetar på en digitaliseringsplan?
Sva, grundläggande vuxenutbildning – 34 svar

- Ja, alla elever har tillgång till dator eller surfplatta.
- Till viss del har eleverna tillgång till dator eller surfplatta.
- Nej, eleverna har inte tillgång till dator eller surfplatta annat än sina privata.

Har skolan du arbetar på en digitaliseringsplan?
Sva, gymnasial vuxenutbildning – 17 svar

- Ja, alla elever har tillgång till dator eller surfplatta.
- Till viss del har eleverna tillgång till dator eller surfplatta.

Att ha tillgång, eller till viss del tillgång, till ett digitalt verktyg kan dock rymma stora skillnader. Bland annat kan det handla om hur gammal tekniken är eller hur många datorer som finns per elev.

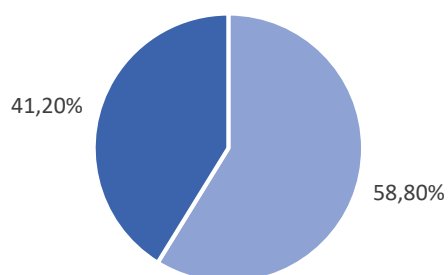
Ett fåtal stationära datorer finns i ett hörn av en korridor. Tid att sitta där måste bokas av lärare eller elever. Usel uppkoppling via trådlöst nätverk som delas med annan verksamhet i huset. Officepaket saknas. Inte optimalt alls. (sfi)

Inga förutsättningar. Vi har 30 datorer (om alla fungerar) till 240 elever. Vi har 20 ouppackade nya ipads vi inte kan använda för det finns inget sätt att logga in på dem om man ska dela en på flera användare. Väntat på en lösning i 10 månader minst. (sva grund)

75 datorer på 1500 elever. (sfi)

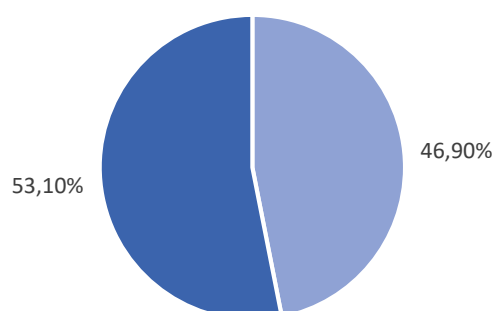
Enligt Skolverkets rapport *Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning* (2019) uppges runt 40 procent av alla datorer i den kommunala vuxenutbildningen vara nyare än 3 år vilket korrelerar ganska väl med NC undersökning.

Skatta hur gamla elevdatorerna på skolan är
Sfi – 123 svar

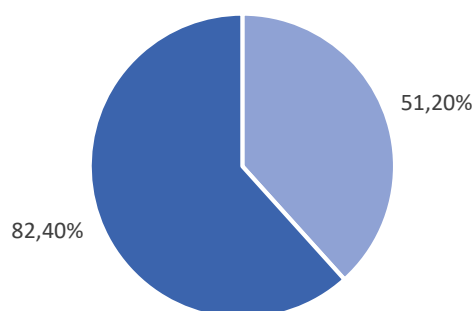
- Ja, alla elever har tillgång till dator eller surfplatta.
- Till viss del har eleverna tillgång till dator eller surfplatta.

Skatta hur gamla elevdatorerna på skolan är
Sva, grundläggande vuxenutbildning – 34 svar

- Äldre än tre år
- Nyare än tre år

Skatta hur gamla elevdatorerna på skolan är
Sva, gymnasial vuxenutbildning – 17 svar

- Äldre än tre år
- Nyare än tre år

En gammal maskinpark, för få digitala verktyg eller svajigt nätverk är vanligt förekommande i de frisvar och kommentarer som lämnats i enkäten.

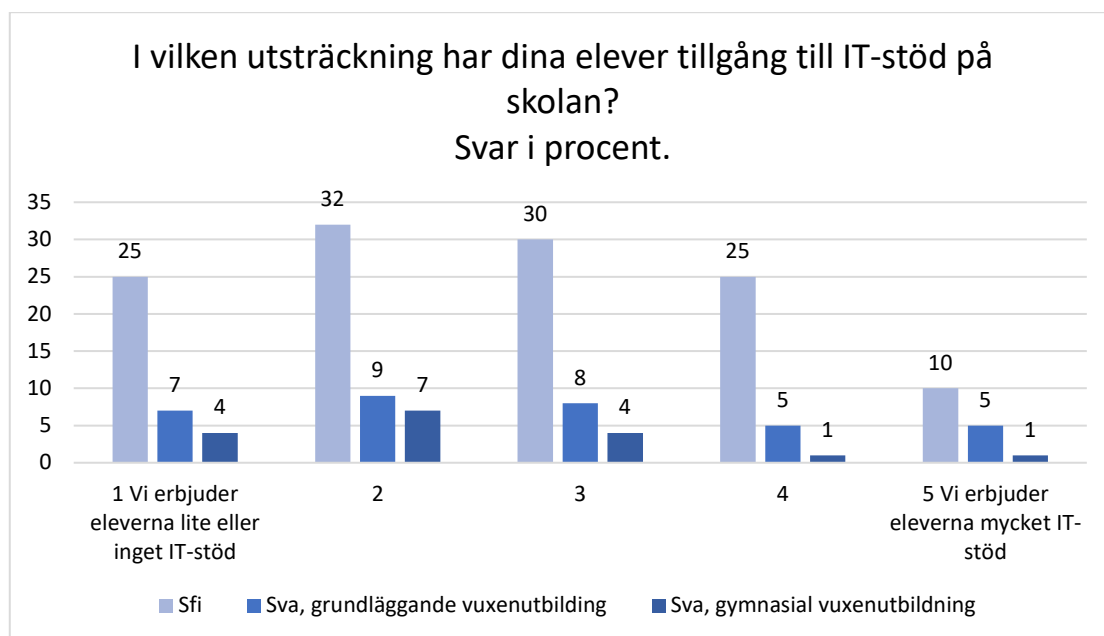
Det är mycket beroende på den individuella läraren i vilken utsträckning digitala verktyg används. Bärbara datorer och plattor finns, men det finns mycket frustrationer runt att använda dem, bl.a otillräckligt trådlöst nätverk som gör att det tar mycket tid.”(sva grund)

Vi har ganska dåliga förutsättningar med gammal teknik, mjukvara som inte uppdateras, licenser som inte förnyas. (sva grund)

Investeringar i digital teknik och digitala verktyg verkar enligt enkätsvaren vara eftersatt vilket också stämmer överens med Skolverkets rapport (2019) där drygt sju av tio rektorer inom kommunala vuxenutbildningen uppger att behovet av investeringar kring digitalisering är ganska eller mycket stort. När man jämför tillgång till IT-stöd mellan lärare och elever så är det också tydligt att elever i mycket mindre utsträckning har IT-stöd.

Tyvärr är förutsättningarna för att arbeta strategiskt med IKT undermåliga. Detta trots att skolan har en digital lärplattform som ska vara ett obligatoriskt inslag i vår undervisning. Eleverna måste göra alla moment i kurserna där för att bli godkända. Därför tvingas de använda sina egna mobiler och den egna mobilsurfen för att kunna genomföra dessa kursmoment. Med endast mobiler som digitala verktyg missar eleverna viktiga grundläggande färdigheter när det gäller hantering av datorn (tangenterbord, e-post, Word, etc). (sfi)

Goda förutsättningar för oss lärare. Jag upplever att det finns en vilja och ambition inom verksamheten att anamma ny teknik. Det rimmar dock ganska illa med elevernas förutsättningar. De flesta elever här kan inte öppna sin mail än mindre arbeta med appar eller digitala lärplattformar. (sva gy)

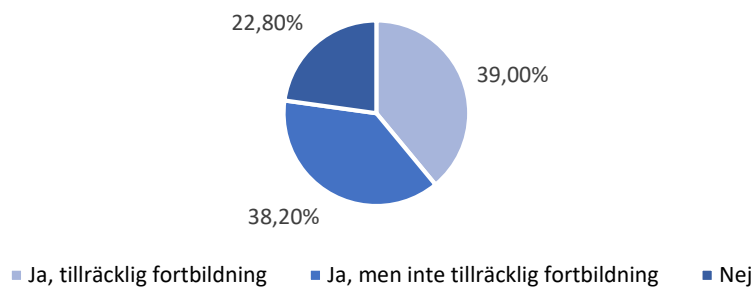
Att elevernas tillgång till digitala verktyg och IT-stöd är så pass mycket lägre än för lärarna rimmar illa med digitaliseringsstrategins uttalade målsättning om att det är elevernas digitala kompetens som ska utvecklas. Skolverket är mycket tydliga i sitt kommentarmaterial *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen* (2017a) att även om det finns ett friutrymme för verksamheter att välja utrustning och metoder får brist på utrustning inte begränsa elevernas möjligheter att utveckla de kunskaper och förmågor som beskrivs i läroplanen. Arbetsmiljön måste alltså utformas så att eleven får tillgång till läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning.

Fortbildning för lärarna

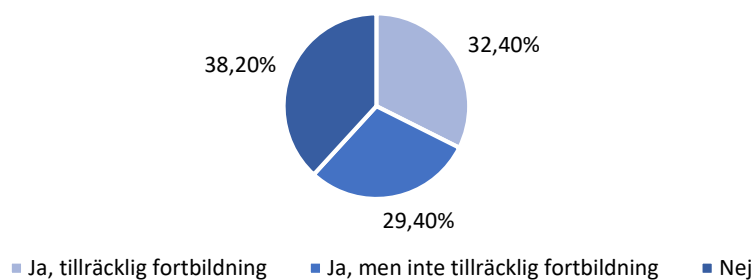
I NC:s enkät efterfrågades om lärarna erbjudits fortbildning kring digitalisering med syfte att utveckla elevernas digitala kompetens. Svaren tyder på att många inte erbjudits detta och att i den mån man fått kompetensutveckling har den varit otillräcklig.

På de flesta skolor där jag har jobbat läggs det för lite resurser på bra digitalt material och ofta också på utbildning kring digitalisering. (sva gy)

Har du under det senaste året erbjudits fortbildning i hur du kan använda digitala verktyg i undervisningen för att utveckla elevernas digitala kompetens?
Sfi – 123 svar

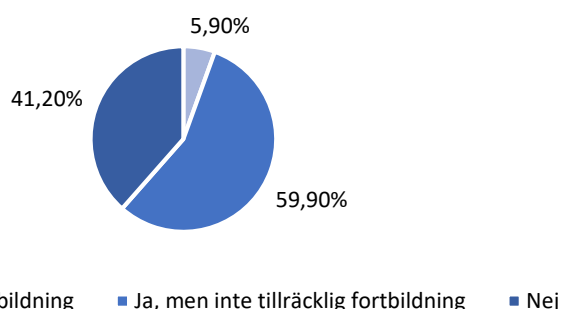

Har du under det senaste året erbjudits fortbildning i hur du kan använda digitala verktyg i undervisningen för att utveckla elevernas digitala kompetens?
Sva, grundläggande vuxenutbildning – 34 svar

Har du under det senaste året erbjudits fortbildning i hur du kan använda digitala verktyg i undervisningen för att utveckla elevernas digitala kompetens?

Sva, gymnasial vuxenutbildning – 17 svar

Att endast var fjärde sfi-lärare i undersökningen anser att de fått tillräcklig kompetensutveckling för att planera, genomföra och efterarbeta undervisning som utvecklar elevernas digitala kompetens leder till frågan om hur målen för digitaliseringsstrategin ska kunna realiseras. Även i frisvaren till enkäten, där de svarande kunnat lämna synpunkter och kommentarer kring digitalisering inom vuxenutbildningen, är det tydligt att mer kompetensutveckling efterfrågas.

Elevpengen är låg, och det satsas inte särskilt mycket på kompetensutveckling inom vuxenutbildningen, vilket gör att lärare inte hänger med i utvecklingen. (sva gy)

Mycket goda förutsättningar materiellt. Däremot har inte alla kollegor valt att delta i kompetensutveckling gällande digitalisering och arbetar väldigt analogt. (sfi)

Några svaranden beskriver dock att de har bra förutsättningar både sett till teknik men också fortbildning för personalen.

Lärare: skolutvecklingsdagar, utbildning, work-shops. Elever: Undervisning om Classroom och dess möjligheter, filmer om tex grammatik, övningar, söka och använda de vanligaste programmen, källkritik. (sfi)

Att lärare i vår enkät menar att de inte erbjuds tillräcklig kompetensutveckling inom digitalisering kan hänga samman med att digitaliseringsplaner saknas och medvetet, systematiskt kvalitetsarbete kring digitalisering inte finns hos vissa verksamheter inom vuxenutbildningen. Detta är något som Ivana Eklund kommenterar i den intervju som NC har fått med henne.

Hur arbetar lärarna med digitala verktyg och IKT?

Förutsättningarna för att arbeta med elevernas digitala kompetens och med IKT på sva och sfi inom vuxenutbildningen skiljer sig uppenbarligen mycket åt inom de svarandes verksamheter. Men för att få syn på hur lärare tar sig an digitalisering fanns även möjlighet att i enkäten

kortfattat beskriva hur man arbetar med digitala verktyg.³ Av de svar som kommit in är spridningen i vilken utsträckning man använder digitala verktyg mycket stor.

Några svarar att de *knappst alls, otillräckligt* eller *inget* arbetar med digitala verktyg på sfi och på grundläggande kurser menar någon att hen gör det *sporadiskt men försöker* och av de som svarat på gymnasial nivå är det en som svarat att kurserna finns på lärplattform men *att eleverna får arbeta med det hemma*. Andra svar visar dock på ett stort och frekvent användande av digitala verktyg.

I min vanliga SFI-grupp har jag tillgång till en klassuppsättning med iPads 1,5 h i veckan. Då arbetar vi främst med att skriva texter och mejl. Jag undervisar också i en orienteringskurs inom utbildningsplikten och där har vi bättre tillgång på digitala verktyg, en chromebook/elev och 1–2 på iPad. Där jobbar vi mycket med att hitta och använda hemsidor, mejla, logga in på myndigheter med e-legitimation mm. (sfi)

Alla möjliga slags pedagogiska dataprogram på surfplatta och dator. Lärplattform för flexstudier. Översättningsprogram, talsyntes, inläsningstjänst. Tränar naturligt att eleverna skickar sms vid frånvaro och hjälper dem att betala räkningar via mobil eller internetbank på dator. (sva grund)

Även *hur* man arbetar med digitala verktyg och IKT varierar stort. En del av svaren tyder på att man ibland använder digitala verktyg främst som ett sätt att underlätta eller strukturera sin undervisning och att man använder sig av presentationsprogram som PowerPoint och Prezi, smartboards, projektor och dator. Även att använda digitala verktyg eller digitalt publicerat material som exempelvis filmer på Youtube, nyheter, Kahoot, Quizlet och Mentimeter nämns ofta i frisvaren. Samtidigt bör man ha i åtanke att frågan i enkäten specifikt tog upp digitala verktyg och inte *hur* man som lärare undervisar för att utveckla elevernas digitala kompetens. Den frågan hade möjligtvis genererat fler reflekterande svar. Flera beskriver ändå utförligt vad och hur de arbetar med digitalisering och även kopplat till elevernas digitala kompetens.

Mitt mål är att övertyga eleverna om att dessa (digitala verktyg) faktiskt kan göra livet enklare, inte bara välla stress och osäkerhet. Jag brukar ta höjd för att många inte klarar sig med enbart en workshop där jag visar med projektor och de gör likadant på varsina elevdatorer, för jag vet att många behöver hjälp "klicka på Arkiv..."-style. (sva grund)

Läroplanen anger att vuxenutbildningen ansvarar för att eleven kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande (se även *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen* (Skolverket, 2017a). Digitala verktyg är med andra ord inte bara viktiga för hur undervisningen genomförs utan också för elevens kunskapsutveckling eller vid kartläggning och värdering av elevens kunskaper.⁴

Många som svarat nämner även olika typer av lärplattformar som används i deras skola och hur de arbetar med lärplattform i undervisningen. Det är också något som tas upp av

³ De tre sista frisvarsfrågorna i enkäten var inte obligatoriska vilket medfört att svarsfrekvensen är något lägre där. Av 134 svarande inom sfi har 89 st svarat på hur de arbetar med digitala verktyg. Motsvarande siffror på grundläggande kurser är 22 av 34 och på gymnasial nivå 15 av 17.

⁴ Något som inte framkommit i enkäten är om och i så fall hur man undervisar i källkritik, något som finns mer eller mindre uttalat i kursplanerna. Det är en fråga som skulle kunna undersökas närmare längre fram.

Skolverket som (2019) anger att åtta av tio rektorer kommunala vuxenutbildningar uppger att elever kan ta del av läxor och hemarbeten via skolans webbplats eller via någon särskild plattform. Ett svar i vår undersökning problematiserar dock ett för stort fokus på lärplattform:

Jag tycker att många, inklusive kommuner och utbildningsbeställare har ett för stort fokus på lärplattformar och liknande, som berövar eleverna den kontextuella stötningen. Om man t ex kan lämna in en uppgift på lärplattformen, men inte bifoga en fil i sin Gmail, är det liksom ett kvitto på att lärplattformen har lett läraren och undervisningen i fel riktning. (sfi)

I flera svar tas upp att eleverna får använda digitala verktyg vid skriftlig framställning, bearbetning av texter samt som verktyg för att få och ge respons. Detta tyder på medvetenhet kring vikten av att eleverna får använda relevanta verktyg och lära sig att använda dem effektivt. I kursplan för delkurserna i grundläggande svenska som andraspråk står det ju även att eleven ska kunna använda olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra muntliga presentationer och muntligt berättande.

Eleverna använder Office och lämnar in de flesta av sina uppgifter digitalt. Där processkrivs också texterna. Vi använder lärplattformen itslearning i alla kurser. Nu ska de ju också kunna använda presentationstekniska hjälpmedel och det jobbar jag mer med nu, men inte i den utsträckning jag önskar och en del elever behöver. (sva gy)

Samtidigt flaggar andra svaranden för att den grundläggande digitala kompetensen saknas hos många elever och att undervisningen då riskerar att hamna på en för hög nivå.

Det går lite hals över huvud. Eleverna har inte de kunskaper som behövs för att helt kunna ta till sig denna tekniken. Flera av mina elever kan inte logga in på skolans intranät eller vår lärplattform. Därtill är det ofta ett språk på hemsidor, appar och liknande som är för avancerat för eleverna. (sva gy)

Såväl riskerna med ett alltför stort fokus på lärplattform, på de digitala verktygen i sig och risken att undervisningen inte anpassas till de behov och förutsättningar som eleverna har, är mycket viktiga perspektiv att ha med när digitalisering inom vuxenutbildning diskuteras. I boken *Digital kompetens för sfi-lärare* tar Ivana Eklund och Annsophie Thörnroth Engborg upp vikten av att se digitalisering som en organisations- och ledningsfråga, inte en teknikfråga. En viktig påminnelse blir därför för huvudmän och skolledare att sätta digitalisering i relation till elevernas behov och skolans kompensatoriska uppdrag. Om man som lärare, rektor eller skolledare upptäcker att det finns kunskapsluckor i elevernas digitala kompetens, vad gör man då?

Sammanfattning

Resultatet av den mindre undersökning som Nationellt centrum för svenska som andraspråk här har redovisat visar att förutsättningarna för och likvärdigheten kring digitalisering för sva och sfi inom vuxenutbildningen brister. Vissa grundförutsättningar, som digitala verktyg och arbetsredskap som bärbar dator samt möjlighet till snabb IT-support, finns för i stort sett alla lärare som svarat på enkäten. Många arbetar också kontinuerligt med digitalisering i sin undervisning. Elevernas tillgång till digitala verktyg och IT-stöd är dock avsevärt lägre än

personalens tillgång. Resultatet av undersökningen tyder på att det kan finnas stora behov av översyn och krafttag för att nå målen i läroplan och den nationella digitaliseringsstrategin.⁵

⁵ I NC kommenterar - Digitalisering inom vuxenutbildning finns också en sammanfattning av enkätens resultat och vårt ställningstagande i frågan.

Referenser

Darkman, Daniela (2019). Vad innebär digitalisering inom sfi?

Eklund, Ivana & Engborg Thörnroth, Annsofie (2018). Digital kompetens för sfi-lärare. Vad innebär vuxenutbildningens digitalisering? Stockholm: Gothia Fortbildning.

Skolverket (2019). Digital kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning. Hämtad 2019-06-03, från <https://www.skolverket.se/portletresource/4.6bfaca41169863e6a65d9f5/12.6bfaca41169863e6a65d9fe?file=4041>

Skolverket (2017a). Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen: ett kommentarmaterial för komvux och särvux. Hämtad 2019-06-10, från <https://www.skolverket.se/portletresource/4.6bfaca41169863e6a65d9f5/12.6bfaca41169863e6a65d9fe?file=3873>

Skolverket (2017b). Läroplan för vuxenutbildningen 2012: reviderad 2017. Hämtad 2019-06-03, från: https://www.skolverket.se/undervisning/vuxenutbildningen/komvux-gymnasial/laroplan-for-vux-och-amnesplaner-for-komvux-gymnasial/laroplan-lvux1_2-for-vuxenutbildningen

Vidare läsning

Basaran, Hülya (2016). Digitala verktyg och andraspråsutveckling hos vuxna. Hämtad 2019-06-10, från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3713>

Eklund, Ivana & Mehrstedt, Helena (2017). Digitala verktyg för litteracitetsundervisning. Nationellt centrum för svenska som andraspråk. Hämtad 2019-06-18, från https://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.416701.1544444966!/menu/standard/file/Digitala_verktyg_lista_version_2018_2.pdf

Sveriges kommuner och landsting (SKL) (2019). #skolDigiplan Nationell handlingsplan för digitalisering av skolväsendet Hämtad 2019-06-18, från <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-773-2.pdf?issuusl=ignore>